Valiokunnan lausunto PeVL 44/2026 vp– HE 69/2026 vp

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (HE 69/2026 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lakimies Silja Dahlgren, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Henna Huhtamäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- apulaisprofessori Anu Mutanen
- professori Olli Mäenpää
- yliopistonlehtori Pauli Rautiainen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- professori Toomas Kotkas
- professori Tuomas Ojanen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

Esitykseen sisältyy lakiehdotuksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso. Hallitus katsoo, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä, mutta pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto PeVL 44/2026 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia. Lain 3 §:ään ehdotetaan tuen saamisen edellytykseksi lisättävän, että tuen saaja on asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan 16 vuotta täytettyään. Lisäksi ehdotetaan, että kotihoidon tukea maksettaisiin lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle huoltajalle. Asumisaikavaatimuksen täyttymistä ei edellytetä alle 19-vuotiaalta henkilöltä. Muissa EU-maissa, Euroopan talousalueen maissa ja Sveitsissä täyttyneet asumiskaudet rinnastettaisiin Suomessa asuttuun aikaan EU:n sosiaaliturva-asetuksen perusteella.

(2) Ehdotettu sääntely on merkityksellistä ennen muuta perustuslain yhdenvertaisuutta koskevan 6 §:n ja oikeutta sosiaaliturvaan koskevan 19 §:n kannalta.

(3) Perustuslakivaliokunta on pitänyt lasten kotihoidon tukea nykyisen perustuslain 19 §:n 3 momentin alaan kuuluvana järjestelmänä (PeVL 33/1996 vp, PeVL 11/1995 vp). Julkisen vallan on perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

(4) Lasten kotihoidon tuki on valiokunnan mukaan tarkoitettu antamaan mahdollisuus kunnan järjestämän lasten päivähoidon kanssa valinnaiseen, muulla tavalla tapahtuvaan lasten hoitoon. Valiokunta on todennut, ettei perustuslain 19 §:n 3 momenttia vastaavan aikaisemman hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentin ensimmäinen virke turvannut mitään silloista tapaa tarjota lasten päivähoitopalveluja. Valiokunnan mukaan tältä osin perustuslain mukainen edellytys on, että näitä palveluja on riittävästi. Sääntely ei niin ollen merkitse erityistä suojaa lasten kotihoidon tukijärjestelmälle instituutiona (PeVL 11/1995 vp, s. 1—2).

(5) Perustuslakivaliokunta on lisäksi sittemmin kiinnittänyt huomiota siihen, että varhaiskasvatusta koskevaa sääntelyä on ensisijaisesti arvioitava perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettuna sosiaalipalveluna. Valiokunnan mukaan tämä lähtökohta ei ole muuttunut, vaikka lainsäädännössä varhaiskasvatusta käsitellään terminologisesti päivähoidon asemesta varhaiskasvatuksena ja se on hallinnollisesti siirretty sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle, sillä perustuslain terminologia on autonominen suhteessa tavallisessa lainsäädännössä tehtäviin luokitteluihin (PeVL 12/2015 vp, s. 3, ks. myös PeVL 21/2016 vp, s. 2 ja PeVL 17/2018 vp, s. 2).

(6) Nyt ehdotettua sääntelyä arvioitaessa perustuslain 19 §:n 3 momentin kannalta merkityksellistä on, että kolmen vuoden asumisaikavaatimus ei vaikuta perheen oikeuteen saada lapselle kunnallista tai yksityistä varhaiskasvatusta. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ehdotus täyttää muutoksen jälkeenkin perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisen edellytyksen sosiaalipalvelujen riittävyydestä (ks. myös PeVL 33/1996 vp, PeVL 11/1995 vp).

(7) Perustuslakivaliokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettiin hallitusmuodon 15 a §:n 5 momentissa säädettävän nimenomaisesti, että nykyisin perustuslain 19 §:n 2—4 momentissa tarkoitettujen etuuksien

saamisen tai määräytymisen perusteeksi voidaan lailla asettaa Suomessa työskentely tai asuminen (HE 309/1993 vp, s. 84). Kyseiset oikeudet olivat hallituksen esityksen mukaan sellaisia, "ettei niitä ole perusteltua tai käytännössä mahdollista turvata Suomessa tilapäisesti oleskeleville" (HE 309/1993 vp, s. 72/II). Säännös sisälsi paitsi etuuden saamisedellytyksistä säätämisen myös sen, että etuuden suuruus voidaan porrastaa Suomessa työskentelemisen tai asumisen keston mukaan (HE 309/1993 vp, s. 72/II). Hallituksen esityksen mukaan rajaamisperusteena ei tällöin olisi henkilön kansallisuus sinänsä, vaan ratkaisevaa olisi, miten kiinteä yhteys hänellä olisi Suomeen asumisen tai työpaikan välityksellä (HE 309/1993 vp, s. 23). Perustuslakivaliokunta poisti hallituksen ehdottaman 5 momentin tarpeettomana. Valiokunta katsoi säännösehdotuksen sisältävän "juuri sellaisia kriteerejä, jotka perusoikeuksia koskevien yleisten oppien, lähinnä hyväksyttävyys- ja suhteellisuusnäkökohtien nojalla oikeuttavat tarkoitetunlaiset rajoitukset" (PeVM 25/1994 vp, s. 10—11).

(8) Ehdotetussa sääntelyssä asetetaan esityksessä (s. 61) selostetusti perheet eri asemaan Suomessa asutun ajan perusteella. Sääntely on tältä osin merkityksellistä perustuslain 6 §:n kannalta. Ihmiset ovat perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saman pykälän 2 momentin mukaan saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

(9) Perustuslain 6 §:n 2 momentti ei toisaalta kiellä kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi syrjintäsäännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (HE 309/1993 vp, s. 44/I). Perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetulle erilaisen kohtelun mahdollistavalle hyväksyttävälle perusteelle asetettavat vaatimukset ovat valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla korkeat (ks. esim. PeVL 57/2016 vp, PeVL 31/2013 vp, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2). Hyväksyttävän perusteen on valiokunnan käytännössä edellytetty olevan asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen (ks. esim. PeVL 44/2010 vp, s. 5—6). Henkilöihin kohdistuvat erottelut eivät saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVL 57/2016 vp, PeVM 11/2009 vp, s. 2, PeVL 60/2002 vp, s. 4, PeVL 18/2006 vp, s. 6).

(10) Perusoikeusuudistuksen yhteydessä mahdolliseksi katsottu perustuslain 19 §:n 2—4 momentin mukaisten oikeuksien rajoittaminen Suomessa asumisen tai työnteon perusteella sisältää perustuslakivaliokunnan mukaan itsessään sen lähtökohdan, että henkilö voidaan asettaa erilaiseen asemaan sen perusteella, kuinka kiinteä yhteys hänellä Suomeen on asumisen tai työnteon välityksellä. Valiokunta pitää johdonmukaisena, että sanottu koskee myös näitä oikeuksia toteuttavien palvelujen rajaamista silloinkin, kun kyse ei ole perustuslain 19 §:n 2—4 momentin mukaisten oikeuksien rajoittamisesta. Edellä sanottu muodostaa hyväksyttävän perusteen erilaiselle kohtelulle perustuslain 6 §:n kannalta myös käsillä olevassa arviointitilanteessa (ks. PeVL 40/2025 vp, kappale 21).

(11) Nyt ehdotetulla sääntelyllä tavoitellaan hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeampaa kotoutumista, kotimaisen kielen oppimista ja työmarkkinoille ohjautumista erityisesti kotoutumispalveluihin osallistumisen kautta. Lisäksi tavoitellaan lasten

integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta. Tavoitteena on, että vähemmän kuin kolme vuotta Suomessa asuneet pienten lasten vanhemmat valitsisivat lasten hoitomuodoksi nykyistä useammin varhaiskasvatukseen osallistumisen, jolloin vanhemmat ohjautuisivat nykyistä useammin kotoutumispalveluihin ja työmarkkinoille. Tällaisia tavoitteita voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävinä perusteina nyt ehdotetulle sääntelylle (ks. myös PeVL 55/2016 vp). Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että hallituksen esityksessäkin lainsäädännön vaikutuksista ja Norjan lainsäädännöstä saaduista kokemuksista selostettu huomioon ottaen vaikutusten toteutuminen on epävarmaa.

(12) Arvioitaessa sääntelyä perustuslain 6 §:n kannalta merkityksellistä on myös, ettei asumisaikavaatimus vaikuta perheen oikeuteen saada lapselle kunnallista tai yksityistä varhaiskasvatusta. Valiokunnan käsityksen mukaan myöskään kolmen vuoden asumisaika ei ole ajallisesti kohtuuton ottaen huomioon valiokunnan aikaisempi käytäntö (ks. esim. PeVL 48/2006 vp, s. 4/II). Sääntely ei siten muodostu ongelmalliseksi perustuslain 6 §:n kannalta.

(13) Perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että ehdotetun lainsäädännön toimivuutta seurataan ja mahdollisesti havaittuihin epäkohtiin puututaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 4.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Onni Rostila ps
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Henrik Vuornos kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Markku Eestilä kok
varajäsen Pertti Hemmilä kok
varajäsen Mikko Polvinen kesk

Valiokunnan lausunto PeVL 44/2026 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala